1. 1948లో హైదరాబాద్ రాష్ట్రం భారత సంఘంలో విలీనమయ్యే వరకు జరిగిన రాజకీయ, పరిపాలనా పరిణామాలను వివరించండి.

పరిచయం:

1948లో హైదరాబాద్ రాష్ట్రాన్ని భారత యూనియన్‌లో విలీనం చేయడం స్వాతంత్ర్యానంతర దేశ నిర్మాణంలో కీలకమైన పరిణామం. నిజాం పాలనలో ఉన్న హైదరాబాద్ 1947 తర్వాత భారతదేశంలో చేరడాన్ని వ్యతిరేకించింది. అయితే, వరుస రాజకీయ, పరిపాలనా మరియు సామాజిక-ఆర్థిక పరిణామాలు చివరికి 1948 సెప్టెంబర్‌లో ఆపరేషన్ పోలో ద్వారా దాని విలీనానికి దారితీశాయి.

1. భారత యూనియన్‌లో చేరడానికి హైదరాబాద్ నిరాకరించడం:

- స్వాతంత్ర్యం తరువాత, హైదరాబాద్ నిజాం మీర్ ఉస్మాన్ అలీ ఖాన్, భారత ప్రభుత్వం విలీనాన్ని ఆశించడాన్ని ధిక్కరిస్తూ స్వతంత్రంగా ఉండటానికి ఎంచుకున్నాడు.
- భారత భూభాగంలో భూపరివేష్టితంగా ఉన్న హైదరాబాద్ వ్యూహాత్మక స్థానం భారతదేశ ప్రాదేశిక సమగ్రతకు మరియు అంతర్గత భద్రతకు తీవ్రమైన సవాలును విసిరింది.

2. నిజాం పాలనలో రాజకీయ మరియు మతపరమైన అల్లర్లు:

- నిజాం పాలన నిరంకుశ పాలన, సెన్సార్‌షిప్ మరియు వివక్షతతో గుర్తించబడింది.
- కాసిం రజ్వీ నేతృత్వంలోని ప్రైవేట్ మిలీషియా అయిన రజాకార్ల పెరుగుదల భీభత్సం, మత హింస మరియు సామూహిక దురాగతాలను విప్పి, ఈ ప్రాంతాన్ని మరింత అస్థిరపరిచింది మరియు భారత నాయకత్వాన్ని భయభ్రాంతులకు గురిచేసింది.

3. పరిపాలనా విచ్ఛిన్నం మరియు రైతు తిరుగుబాట్లు:

- 1946 నుండి, కమ్యూనిస్ట్ గ్రూపుల నాయకత్వంలో తెలంగాణ రైతాంగ సాయుధ పోరాటం, భూస్వామ్య అణచివేతను సవాలు చేసి, పౌర శాంతిని కాపాడుకోవడంలో నిజాం అసమర్థతను బయటపెట్టింది.
- విస్తృత నిరసనలు మరియు సాయుధ ప్రతిఘటన ప్రజల నిరాశను సూచించాయి, జోక్యానికి మార్గం సుగమం చేశాయి.

4. దౌత్య ప్రయత్నాలు మరియు చర్చల వైఫల్యం:

- సర్దార్ వల్లభాయ్ పటేల్ మరియు వి.పి. మీనన్ నేతృత్వంలోని భారత ప్రభుత్వం మొదట 1947 స్టాండ్‌స్టిల్ ఒప్పందం ద్వారా చర్చలను కొనసాగించింది.
- అయితే, అంతర్జాతీయ గుర్తింపు పొందేందుకు మరియు మధ్యవర్తిత్వం కోసం UNను సంప్రదించేందుకు నిజాం చేసిన ప్రయత్నాలు శత్రుత్వం మరియు రెచ్చగొట్టేవిగా పరిగణించబడ్డాయి.

5. ఆపరేషన్ పోలో - తుది చట్టం:

- 1948 సెప్టెంబర్ 17న, భారత సైన్యం హైదరాబాద్‌ను విలీనం చేసుకోవడానికి ఐదు రోజుల "ఆపరేషన్ పోలో" అనే "పోలీస్ చర్య"ను ప్రారంభించింది.
- నిజాం పెద్దగా ప్రతిఘటన లేకుండానే లొంగిపోయాడు, మరియు హైదరాబాద్‌ను మేజర్ జనరల్ జె.ఎన్. చౌదరి నేతృత్వంలోని సైనిక పరిపాలన కింద ఉంచారు.

6. విలీనానంతర పరిపాలనా ఏకీకరణ:

- లొంగుబాటు తరువాత, హైదరాబాద్‌ను సివిల్ అడ్మినిస్ట్రేటర్ (కె.ఎం. మున్షీ) పరిపాలించారు మరియు తరువాత పార్ట్ బి రాష్ట్రంగా ఇండియన్ యూనియన్‌లో విలీనం చేశారు.
- హింసాకాండ పరిణామాలను అంచనా వేయడానికి పండిట్ సుందర్‌లాల్ కమిటీని నియమించారు, అదే సమయంలో పౌర పరిపాలన మరియు సాధారణ స్థితిని పునరుద్ధరించడానికి చర్యలు తీసుకున్నారు.

ముగింపు:

హైదరాబాద్‌ను భారతదేశంలో విలీనం చేయడం ఒక సంఘటన కాదు, రాజకీయ వైఫల్యాలు, పరిపాలనా పతనం, ప్రజా ప్రతిఘటన మరియు వ్యూహాత్మక సైనిక చర్యల పరాకాష్ట. ఇది భారతదేశం యొక్క వలసరాజ్యాల అనంతర ఏకీకరణలో ఒక కీలకమైన ఘట్టంగా గుర్తించబడింది, ఇది రాచరిక స్వయంప్రతిపత్తి కంటే జాతీయ ఐక్యత యొక్క ప్రాధాన్యతను బలోపేతం చేసింది.

2. 1952 ముల్కీ ఉద్యమం యొక్క చారిత్రక నేపథ్యం, ప్రవాహం మరియు ప్రధాన సంఘటనలను వివరించండి.

పరిచయం

1952లో జరిగిన ముల్కీ ఉద్యమం పూర్వపు హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో ఒక ముఖ్యమైన రాజకీయ ఉద్యమం, ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలలో స్థానిక నివాసితుల (ముల్కీలు) హక్కులను కాపాడటం దీని లక్ష్యం. హైదరాబాద్‌ను భారతదేశం విలీనం చేసిన తర్వాత ముల్కీ నియమాలను విస్మరించడం ద్వారా ఈ ఆందోళన చెలరేగింది, ఇది తెలంగాణ ప్రాంతీయ గుర్తింపు యొక్క మొదటి వ్యవస్థీకృత వ్యక్తీకరణగా గుర్తించబడింది, ఈ ప్రాంతంలో భవిష్యత్ రాజకీయ సమీకరణలకు పునాది వేసింది.

చారిత్రక నేపథ్యం

1919లో నిజాం పరిపాలన ఫార్మా ద్వారా ముల్కీ నియమాలను ప్రవేశపెట్టింది, దీని ప్రకారం హైదరాబాద్‌లో కనీసం 15 సంవత్సరాలు నివసించిన వారిని లేదా వారి తండ్రులు ప్రభుత్వంలో ఇంతే కాలం పనిచేసిన వారిని మాత్రమే ముల్కీలుగా పరిగణించవచ్చు. ఈ నియమాలు ప్రభుత్వ ఉపాధి మరియు విద్యలో స్థానికులను రక్షించడానికి ఉద్దేశించబడ్డాయి.

1948లో హైదరాబాద్ భారత యూనియన్‌లో విలీనం అయిన తర్వాత, భారత ప్రభుత్వం ఎం.కె. వెల్లోడిని ముఖ్యమంత్రిగా నియమించింది. ఆయన పరిపాలన ఆంధ్ర, బొంబాయి మరియు మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీల నుండి స్థానికేతరులను ప్రభుత్వ పదవులకు నియమించింది, తరచుగా ముల్కీ నియమాలను విస్మరిస్తుంది. అదనంగా, అధికారిక భాషగా ఉర్దూ నుండి ఇంగ్లీషుకు అకస్మాత్తుగా మారడం వల్ల చాలా మంది ఉర్దూ-విద్యావంతులైన స్థానికులకు ప్రతికూలత ఏర్పడింది, ఇది పరాయీకరణ మరియు అణచివేత భావాలను మరింత తీవ్రతరం చేసింది.

ఆందోళన యొక్క కోర్సు

స్థానిక ఉపాధ్యాయుల బదిలీలపై జూలై 26, 1952న వరంగల్‌లో అధికారికంగా ఆందోళన ప్రారంభమైంది. స్థానిక నిరసనగా ప్రారంభమైన ఆందోళన త్వరగా తెలంగాణ అంతటా, ముఖ్యంగా హైదరాబాద్‌లో వ్యాపించింది, అక్కడ దీనికి విస్తృతమైన విద్యార్థి మరియు రాజకీయ మద్దతు లభించింది.

విద్యార్థి సంఘాలు, యువజన సంఘాలు మరియు హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ మరియు కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ వంటి స్థానిక రాజకీయ సంస్థల చురుకైన భాగస్వామ్యంతో ఈ ఉద్యమం గుర్తించబడింది. ఉపాధిలో స్థానిక ప్రాతినిధ్యం ఉండేలా ముల్కీ నియమాలను కఠినంగా అమలు చేయాలనేది ప్రధాన డిమాండ్.

కీలక సంఘటనలు

- **సిటీ కాలేజ్ సంఘటన**: హైదరాబాద్‌లో విద్యార్థులు చేపట్టిన నిరసన హింసాత్మకంగా మారింది, పోలీసులు ప్రదర్శనకారులను చెదరగొట్టడానికి ప్రయత్నించినప్పుడు, ఇది విస్తృత అశాంతికి దారితీసింది.
- **ప్రసిద్ధ నినాదాలు**: “నాన్-ముల్కీస్ గో బ్యాక్” మరియు “ఇడ్లీ-సాంబార్ ఘర్ కో జావో” వంటి నినాదాలు తెలంగాణ స్థానికులు మరియు బయటి వ్యక్తుల మధ్య సాంస్కృతిక ఉద్రిక్తతలను ప్రతిబింబిస్తాయి.
- **ఆగస్టు 29–సెప్టెంబర్ 3, 1952**: హింసాత్మక నిరసనలు మరియు లాఠీ ఛార్జీలు, అరెస్టులు మరియు నిషేధాజ్ఞలతో సహా పోలీసు చర్యలు ఆందోళనను తీవ్రతరం చేశాయి.

ప్రభుత్వ ప్రతిస్పందన

ప్రారంభంలో, రాష్ట్రం అణచివేత మరియు అరెస్టులకు పాల్పడింది. అయితే, పెరుగుతున్న ప్రజల ఒత్తిడికి ప్రతిస్పందనగా, ఫిర్యాదులను పరిశోధించడానికి జస్టిస్ జగన్ మోహన్ రెడ్డి కమిటీని నియమించారు. ఆ కమిటీ స్థానికుల ఆందోళనలను ధృవీకరించింది మరియు ముల్కీ నియమాలను సమర్థవంతంగా అమలు చేయడానికి చర్యలను సిఫార్సు చేసింది.

ముగింపు

1952 నాటి ముల్కీ ఆందోళన కేవలం ఉద్యోగాల గురించి కాదు, ప్రాంతీయ గుర్తింపు, స్వయంప్రతిపత్తి మరియు న్యాయం గురించి. ఇది తక్షణ వ్యవస్థాగత మార్పుకు దారితీయకపోయినా, తెలంగాణ రాజకీయ చైతన్యానికి గణనీయంగా దోహదపడింది, 2014లో రాష్ట్ర ఏర్పాటులో ముగిసిన తరువాతి ఉద్యమాలను ప్రభావితం చేసింది.